

El llegat de Pancho Botey a la mexicana Missió de Chinillal

Dll, 14/10/2019 per Catalunya Religió

“Però us juro que estimo, amb un dolor serè i resignat, / el pedregar estèril / que treballen els pobres / les restes de tortilla del pobre / els fills dels pobres i els seus peus descalços”

Nadal 1974, Francesc Botey (Poblenou 1931, Maconí 1996)

(Àngels Doñate -Escola Pia) A tres hores i escaig de la Ciutat de Mèxic, per carretera, s'alça la Sierra Gorda a l'estat de Querétaro. Venint d'una de les urbs més massificades i contradictòries del món, topar-se amb aquella cadena de gegants muntanyencs desconcerta.

Quan t'hi endinses i et veus rodejat pels seus arbres frondosos i forts, aquell desconcert es transforma en una pau que ho va tenyint tot. El soroll de cotxes i màquines canvia pel del vent i dels ocells, el gris pel verd i el marró. Desapareixen els pals i fils de la llum i, sense ordre ni cap anunci, es descobreixen petits grups dispersos de cases, els *ranchitos*. Quan després de més d'una hora conduint per camins de terra (amb prou feines pistes de revolts robades al bosc i als penya-segats), s'arriba a la Missió de Chinillal, et sembla haver fet un viatge en el temps i no sols en l'espai. Casetes de planta baixa a mig construir permanentment, sense senyal de telefonia, cartells oxidats que anuncien productes passats de moda, tot just un parell de camionetes...

Si això és així en ple segle XXI, en un Mèxic amb autopistes, televisió per cable i wifi, com devia ser a l'inici de la dècada dels 70 quan l'escolapi català **Francesc Botey** va arribar per primera vegada a aquell racó sense nom que va esdevenir la seva llar i la seva tomba?

“Algú, potser un antic miner emigrat a la Ciutat de Mèxic, havia parlat a Pancho (Francesc Botey) d'unes comunitats de gent que es trobaven molt soles per

aquesta banda de la serra, explotades, aïllades, que mai no havien tingut capellans ni capella però que s'anomenaven catòlics. Era una zona de mines de plata i de mercuri... Pancho va dir: *Vull anar a veure'ls*", ens explica Roberto, que va arribar com a estudiant de Comunicació de la Universitat Iberoamericana per fer el seu treball de grau i que es va quedar set anys vivint en la Missió. "En aquells anys, encara vam conèixer algun ancià que parlava *otomí*. Actualment ja no el parla ningú".

Qui sap d'on havia sortit, aquella gent dels *ranchitos*! Hi ha qui diu que són indis que per no treballar en les hisendes dels blancs s'escapaven a la muntanya i s'hi van anar perdent per viure més a prop de la seva essència. Es van anar perdent i encara avui, a les portes del 2020, continuen força oblidats.

La primera nit i moltes que la van seguir, els escolapis que van arribar a aquelles muntanyes van dormir en una cabana de boms. En els forats que hi havia per a menjadora hi van posar espelmes per tenir llum i recollien l'aigua de la pluja per a rentar-se i cuinar. Més tard ells mateixos i els qui els van seguir construïren cisternes que encara es fan servir, una cuina, lavabos, sales comunitàries... Tot el que els faltava en comoditats els sobrava en ànim, il·lusió i convenciment per la Missió: viure entre els pobres com un de tants, donar vida a l'Evangelí fora dels llibres.

Els sobrava també en alegria, sens dubte, perquè encara avui, si una es passeja per entre les diferents barraques de ciment que van construir a mesura de les necessitats i possibilitats que anaven apareixent (la petita capella de pedra, els pomerars o la biblioteca...), una pot intuir les rialles, les bromes i les esperances que van omplir aquell espai i que hi van romandre teixides com teles d'aranya gairebé invisibles entre les mates i els troncs.

Així com les discussions filosòfiques, polítiques i teològiques, però també quotidianes, que van mantenir els membres de la comunitat que per més de 20 anys, va fer créixer i va mantenir dempeus l'esperit de la Missió. Laics i religiosos, camperols i estudiants, homes i dones, van compartir un somni de dignitat, justícia i solidaritat.

Un somni que va tenir molts rostres i noms al llarg d'aquelles dècades i que algú ha anat escrivint en la paret de l'habitació que fa de modest museu amb records del Pare Pancho però també de la vida de la Missió, dels referents com **Jaume Botey**, **Óscar Romero** o **Martin Luther King** que els han guiat.

"La Missió va començar com un camp-missió per als joves i novicis escolapis, el desembre de 1971. Es tractava d'un equip mixt que incloïa també religioses i joves del barri *Progreso Nacional* de la capital, que visitava i treballava en aquest lloc inaccessible de l'Estat de Querétaro, en el qual hi viuen 6.000 habitants dispersos en un radi de 400 quilòmetres. El 1974 comença la Missió més establement i es va configurant una comunitat que serà el ferment evangelitzador d'aquella serralada. És una comunitat mixta formada per religiosos i religioses de diversos Instituts, camperols del lloc i cristians compromesos d'altres indrets. En l'interior d'aquella comunitat o enviats des d'ella als *ranchitos* de la zona, els escolapis exerceixen el seu ministeri sacerdotal i pedagògic en el camp de l'evangelització explícita i de la creació i orientació d'organitzacions de promoció humana que siguin llavor i expressió del Regne", explicava el mateix Botey en un article recollit en el DENES (1990). L'escolapi afegia en aquell escrit que "en el si de la comunitat mixta

s'eduquen agents de pastoral autòctons i la promoció social té en l'aspecte de la salut una xarxa d'agents que imparteixen educació sanitària; i deu grups cooperatius (apicultura, teixit a mà i a màquina, serradora, treball camperol en comú, molí de *nixtamal*, botigues de consum, serveis cooperatius) a part de la construcció de camins accessibles al transport rodat. Aquestes organitzacions educatives i econòmiques a temps parcial es complementen amb una educació secundària oberta" i amb organismes de formació i animació cooperativa com trobades, una revista o contactes amb cooperatives de l'exterior a través de SENEAC.

D'aquells anys vénen les lluites camperoles, els talls de camins i les detencions, la creació d'associacions comunals o les reunions amb el govern per reclamar els seus drets. Al darrere d'aquests records, sempre apareix la figura d'aquells religiosos i dels laics que vivien amb ells, animant, acompanyant i sumant-s'hi.

La força i l'empenta del que passava en aquella petita Missió enmig de boscos contagiava la població de totes les comunitats properes, que van quedar enfortides i organitzades per seguir en aquest segle XXI per continuar treballant per les mateixes conquestes encara no aconseguides.

El 1996, un tràgic i absurd accident de cotxe va acabar amb la vida del pare Pancho, encara que no amb el seu esperit ni el de la Missió. El que podia haver-se convertit en un punt i final va ser un punt i a part perquè, sens dubte, el carisma havia quedat sembrat.

Més de 40 anys després, la cabana de bens on van passar aquella primera nit els sacerdots, l'ocupen uns llits senzills amb mantes de colors, algunes motxilles de lluentons i llibretes oblidades. N'hi ha una altra de semblant, però sense peluixos ni flors sinó amb pòsters d'herois o de futbolistes. Durant el curs escolar, hi dormen nois i noies camperols de *ranchitos* aïllats per poder cursar la secundària a l'escola que Pancho, el també escolapi **Pep Segalés, Roberto** i altres van construir amb les seves pròpies mans. Actualment llueix acabada de pintar de color groc cridaner i lila, s'anomena *Instituto Calasanz*, i pertany al sistema públic rural mexicà. En **Lole**, mestre i antic director, va residir a la Missió mentre era un estudiant de preparatòria (batxillerat). Més tard es va graduar com a mestre i va viatjar a Europa. Des de fa 9 anys, resideix a la Missió com a responsable dels 14 nois que hi viuen durant el curs escolar.

No són els únics ocupants que mantenen viu l'esperit del Chinillal dia a dia: la **Rosa** es va traslladar a viure-hi per ajudar al Lole i per tenir cura de la **Mele**, "l'ama d'aquesta casa". Fa 32 anys que el pare Pancho la va convidar a viure amb ells quan es va assabentar de la seva història. Filla d'una família que vivia a tocar del riu, era maltractada des de petita. D'adolescent, la van enviar a treballar a una casa. Allí en van abusar fins que va quedar embarassada i la van engegar al carrer. Anava malvivint quan va tenir la criatura. La **Melencia Segura** era i és una nena, avui amagada dins d'un cos d'anciana. Fa *tortillas*, dona menjar als conills, riu i juga, sempre seguida per "don perro", un gos tot cor com ella.

Ells, la **Juanita**, l'**Ascensión**, el **Polo**, la seva dona i tants altres són la paret mestra que sosté en peu la Missió que un dia el pare Pancho va somniar per a ells. Amb pocs recursos però amb una fe que mou muntanyes, amb problemes però amb generositat i fidelitat, aquella comunitat de laics camperols batalla per un món més just, més acollidor, més fraternal... en aquell racó, en el seu racó. Continuen

inspirats per l'escolapi, que va afirmar que "el resum de tota la meua vida és el Pare Nostre".

Mantenen un consultori mèdic i un dentista obert a la comunitat, un taller de costura perquè les dones dels *ranchitos* puguin cosir roba per alleujar la seva economia, fan catequesi, organitzen celebracions... però mantenen alguna cosa molt més important: la lluita per la seva dignitat, pels seus drets i els seus somnis, que són els de molts. Amb les seves mans endurides i cansades, però també plenes d'amor i d'esperança, continuen fent real i present el Regne.